

Entre

Tardor 2020 | Nº 2
Octubre — desembre

Seguim
endavant
amb
la cultura

Girona
Cultura

Actes

Aquesta tardor es presentarà a Girona una gran exposició que revisa la trajectòria de l'artista visual **Enric Ansesa** (1945), distribuïda en quatre espais a cadascun dels quals es tractarà una temàtica o un format diferent de la seva obra. En aquesta conversa parlem de com s'ha organitzat aquesta mostra i revisem alguns dels temes fonamentals entorn dels quals s'ha bastit l'obra polifacètica però constant de l'artista gironí.

Enric Ansesa

TEXT: M. LLUÏSA FAXEDAS BRUJATS

FOTOS: CARLES PALACIO

La primera pregunta és gairebé obligada: com creus que la situació de pandèmia que estem vivint afecta la feina dels artistes?

Voldria creure que ens trobem en un moment de reflexió, que ens ensenya com de feble és el tel de ceba que ens aguanta. Creativament parlant no portarà tant una explosió de materialització d'obra nova com de configuració d'un magatzem immens de coses per processar, que aniran sortint d'aquí un temps. El camp de la cultura, que no de l'espectacle, és l'única via hermenèutica per preparar la gent per als canvis que venen, que seran molt grans i segurament insospitats, com ara el pas de ser treballadors a consumidors.

Les exposicions que es podran veure a Girona continuen, en part, la mostra que es va poder veure al Museu Can Framis (Fundació Vila Casas, Barcelona) fins al passat 26 de juliol. Les ha comissariat en Toni Álvarez de Arana, però heu treballat conjuntament en la tria d'obres. Us ho heu plantejat com una retrospectiva?

No és una retrospectiva ni una antològica, és una exposició. És cert que revisa la meua trajectòria, però també hi ha moltes coses que n'han quedat fora. Tampoc m'he plantejat fins a quin punt representa un reconeixement: quan la supervivència de l'artista està garantida, no cal pensar en les coses que ens condicionen de veritat o que ens alteren.

Jo, per exemple, considero que encara estic viu artísticament parlant, i de la meua generació n'hi ha pocs que estiguin vius. Continuo treballant.

Has tingut alguna sorpresa en revisar la teua obra d'aquesta manera tan extensa?

Una cosa que no m'havia plantejat és que crec que a partir del moment en què decideixo que faré una cosa concreta la meua obra és molt coherent; a Barcelona, per les dimensions de l'espai, això es podia veure molt bé. Crec que això és perquè les obres, tant les primeres com les últimes, estan molt ben acabades. També he redescobert que, a banda d'altres noms coneguts com Malèvitx o

Fontana, Miró ha estat una gran referència meva, un Miró que de fet, com passa sovint, vaig aprendre a revalorar en l'època que vaig passar als EEUU.

Segons quins criteris heu organitzat la selecció d'obres que es podrà veure a cadascun dels quatre espais gironins?

L'exposició de la Casa de Cultura és molt semblant a la de la Vila Casas i es planteja segons agrupacions temàtiques i estilístiques: de les obres amb punts dels anys 70 i 80 fins a arribar als leds del 2020. Al Museu d'Art hi ha una selecció de peces de petit format des del 1975 fins ara, que en aquest cas sí que es pot dir que és retrospectiva. Al Bòlit hi haurà les peces més noves en format d'instal·lació, que toquen dos moments seriosos nostres, un d'intern i un de general: el problema català i el problema de la immigració, la llibertat de la gent i els drets humans. Hi haurà també un joc tecnològic, un petit toc d'atenció sobre el que ens pot passar en aquest àmbit. I al Museu d'Història hi haurà treballs públics relacionats amb Girona com la intervenció realitzada amb en Jaume Faixó a les façanes de les cases de l'Onyar, així com algunes ceràmiques antigues i una selecció de retrats de personatges com Damià Escuder o Martin Luther King.

L'exposició que es veurà a la Casa de Cultura es titula "Persistències", que també era el títol de l'exposició de la Vila Casas i que ja havies fet servir en una altra ocasió. A vegades en l'art sembla que es valora molt el trencament i la innovació, i en canvi tu apostes per la continuïtat, vas a contracorrent?

La persistència és una finalitat en la qual crec. A mi m'agradaria definir grans coses, que tinguessin una ordenació no ordenada, però en canvi homològica.

He dit alguna vegada que m'agradaria que les meves peces tinguessin la rotunditat que té un paisatge després d'una nevada, que ho unifica tot, i fins allò més lleig hi queda harmonitzat; o amb el paisatge de continuïtat que ofereixen les laves i les cendres dels volcans, que m'impresionen molt. Borges ja va dir que de fet tots som grecs a l'exili. Els drames humans són universals, i en el fons sempre tractem els mateixos temes. A mi la coherència que t'esmentava abans que he descobert, i que potser a molta gent el motivaria a canviar, em fa l'efecte contrari, em posa en guàrdia i em repta que continuï essent capaç de mantenir-la.

Una de les persistències més evidents en la teva obra és l'adscripció al color negre. En quin moment vas ser conscient que aquesta era una tria que t'acompanyaria tota la vida?

Al principi de la meua carrera, per poder demostrar a la família que em podia dedicar a la pintura, vaig treballar amb el meu oncle [Agustí Gironella] fent, com ell, aquarel·les de tema gironí. Però ja llavors vaig fer una primera peça en negre, la primera completament lliure, que serà a l'exposició. Cap al 1971-72 s'acaba l'etapa d'aquarel·lista, i dedico una última sèrie a Girona, que són deu o dotze pintures grises, negres, fosques. El treball en aquestes pintures, una part del qual està fet amb grafit, m'obre un nou camp. També hi haurà a l'exposició el primer objecte, que de fet era una nadala: un paquet negre embolicat amb el paper de calc de les màquines d'escriure, que era negre. A partir d'això va sortint tot.

El camp de la cultura, que no de l'espectacle, és l'única via hermenèutica per preparar la gent per als canvis que venen, que seran molt grans i segurament insospitats.

D'on arrenca la teva preferència pel negre?

Jo tinc molta influència orientalista, per la relació que vaig tenir amb en Josep Colomer, i per les meves lectures sobre el zen; al món oriental el negre no és un color dramàtic. També m'interessa molt el negre com a absència de llum, he llegit molt sobre teoria dels colors, i em va interessar particularment en el seu moment la *Teoria dels colors* de Goethe. M'agradaria representar volums i espais sense llum, i per tant sense perspectiva. El negre de fet és una energia, la mare de la llum, com planteja l'existència dels forats negres, un tema per cert que obsessionava Dalí. A ell li va interessar molt una peça meua en què hi havia uns punts que eren com uns bonys i que va llegir com a forats, una mena d'imatge doble.

Però també hi ha un fort element emocional i vinculat a les meves experiències vitals: hi ha una gran relació amb el blanc i el negre que té a veure amb l'època que vam viure, la de la postguerra. Quan anava a l'institut i feia dibuix lineal en Quim Español em deia que feia mirós, perquè m'anaven caient taques de tinta negra del tiralínies. M'impressionaven molt les sotanes dels capellans i les seves rastelleres de botons, que potser tenen a veure amb els punts que he fet després; com també uns pitets que es posava la meua àvia quan es mudava i que estaven coberts de lluentons negres molt brillants, així com uns visos seus que tenien unes ratlles negres de diversos tons i matisos de negre. També m'impressionava quan el cotxe de morts duia un taüt d'algú de beneficència, que era una caixa blanca embolicada amb un drap negre que el vent feia voleiar; no descarto fer una obra que tingui a veure amb això. Totes aquestes coses m'han marcat.

Després de tants anys quina es la teva relació amb el negre, ara?

Jo no el considero negre, jo el considero color. No el veig negre, el veig variant. El que unifica el meu negre és la seva qualitat de mat, el que en anglès diuen *ultra-flat*; per això molt sovint l'enfronto amb un negre brillant, que en contrast fa gairebé de blanc. És la reflexió el que els diferencia, no el color en si. Ara, per exemple, em té impressionat un negre industrial que s'aplica en alguns cotxes, però també m'agrada el negre de la tinta de calamar. He treballat amb tots els negres possibles, gairebé, de tots els països. En el món dels pigments no hi ha tants negres com blancs, però també n'hi ha molts, partint del negre del fum i de l'òxid negre, i després n'hi ha que tiren a blau, a vermell,... També he de dir que em considero un investigador, encara ara elaboro o reelaboro gran part dels materials o pigments que faig servir.

Com et relaciones amb les noves tecnologies i la comunicació mitjançant les xarxes socials?

La cultura no ha de tenir temples ni torres d'ivori, però sí que ha de ser estricta, perquè la cultura és el coneixement de veritat, però sovint la barregem amb altres coses. Les noves tecnologies han posat moltes capacitats a l'abast domèstic, i ara tothom es veu en cor de fer de tot. Però el que determina l'art i la creativitat és el concepte, que al seu torn marca la tècnica que farà servir el creador, la més pràctica o còmoda que tingui a l'abast. Estem encara en l'obsessió aristotèlica de ser capaços de donar forma a la matèria i a les idees. Crec que ara s'enfronta una cultura de la memòria amb una cultura de la imatge, i això està canviant moltíssimes coses. La capacitat de tenir-ho tot a l'abast en una pantalla, d'eixamplar així

el cervell i la memòria és una cosa molt forta. També vull dir que en les noves generacions hi ha gent extraordinària, amb molta capacitat i coneixement. Els sèniors hem d'aprendre a ensenyar i a marcar referències, però també a plegar i a deixar pas a la gent jove perquè avanci.

T'has fet teva la definició de tu que va fer Francesc Miralles que eres "un conceptual que pinta"; però un conceptual a qui interessa molt l'aspecte tècnic de l'obra i la seva materialitat. Com vius aquesta tensió entre el concepte i la realització?

Com et deia abans, l'impuls que donen la idea i el concepte és ordenat per la materialització. Potser és que soc una mica noucentista, però m'agrada molt intentar ser el màxim de net treballant i buscar els acabats de la peça. Es tracta de combinar precisió, contenció, i al mateix temps explosió; aconseguir-ho és una lluita, però també ajuda el cap, les neurones, a estar actiu. És com una disciplina, una pràctica diària: igual que ara surto cada dia a caminar uns quilòmetres, jo fa anys que segueixo el mateix sistema de pintar: primer mil·límetre les teles, per acotar l'espai. Després marco o insinuo el que vull fer,

Els sèniors hem d'aprendre a ensenyar i a marcar referències, però també a plegar i a deixar pas a la gent jove perquè avanci.

i després començo a sobreposar capes de pintura una sobre l'altra, canviant-ne les densitats. Sovint a sota hi ha colors o altres elements, però després els vaig tapant. Com Hopper, que segons diuen primer pintava la model despullada i després l'anava vestint, jo també començo un procés en què vaig vestint l'obra, fins que l'acabo.

Un dels aspectes que es tracten a l'exposició, com dèiem, és el de la teva relació amb Girona i les col·laboracions en nombrosos projectes i activitats de la ciutat. Em sembla que et sents molt gironí, i part activa de la història de la ciutat. T'imagines com hauria estat la teva obra si haguessis marxat a viure a algun altre lloc?

Tinc una relació molt forta amb Girona, tot i que els Ansesa són occitans; però jo vaig néixer al terme de Sant Daniel. He pensat molt en què hauria passat si m'hagués quedat als EUA, un país que m'agrada per diverses raons. Però soc aquí i m'agrada, tot i que sempre he intentat ser un estranger a Girona, essent gironí. La gent de la meva generació tenim un visió de Girona molt diferent de la dels joves d'avui, que s'han universalitzat. Nosaltres estàvem molt marcats pels túnels subterranis i el món críptic gironí de les resistències mitificades, i som fills de grans enganys, com ara que Napoleó va plantar la Devesa...

Ara bé, Girona m'ha ensenyat moltes coses que són universals. Sempre dic que vaig poder entrar al Capitoli dels EUA perquè sabia entrar a la Diputació, perquè a Girona en un matí podies veure tot el poder: el bisbe, el governador, l'alcalde, el president de la Diputació. Això, com tenir una catedral, que no és pas poca cosa, dona molta visió. T'imagines una Girona sense aquestes referències?, no seria possible. Això ara ha desaparegut,

el poder no té empatia, s'ha convertit en una altra cosa molt menys assequible. Nosaltres sabíem qui tenia el poder, i com parlar-hi, com vam comprovar amb l'ADAG (Assemblea Democràtica d'Artistes de Girona) quan havíem de tractar amb el governador civil, per exemple. Quan érem joves ens va influir molt també el món d'en Josep Tarrés, l'ambient de l'Arc... Girona tenia un microcosmos que volia ser cosmopolita.

Malgrat que la teva obra en principi es defineix com a abstracta el cert és que rarament les teves pintures són totalment no figuratives o monocromes, sinó que molt sovint hi apareixen símbols, imatges o paraules. Què ens pots dir dels motius més recurrents en la teva obra?

Pel que fa a la creu, per exemple, tot i que es relaciona evidentment amb l'obra d'un dels meus referents, Malèvitx, en molta més mesura que amb la de Tàpies, també és una referència a Girona, ja que remet

a l'encreuament dels 4 rius de la ciutat. Pel que fa a les sutures es relacionen amb l'obra de Lucio Fontana, un altre artista que admiro, ja que ell es va quedar en el tema de les incisions en la tela, però jo vaig un pas més enllà i les suture. També hi ha molts elements matemàtics, com ara formulacions d'equacions. I també hi ha text cal·ligràfic (jo vaig fer molta cal·ligrafia), tot i que sovint no diu res, són només grafismes amb els quals jugo.

L'abstracció amb què se t'associa sovint s'ha considerat apolítica, en tant que no és fàcil fer-ne lectures unívokes. En canvi, un dels descobriments de l'exposició per a molta gent poden ser precisament les obres que adrecen l'actualitat política des dels anys 70 fins ara. Com vius aquesta relació sempre complexa entre art i política en la teva pràctica?

Jo crec que la contundència, si és ben feta, és molt més efectiva. La crítica, si està feta amb coneixement, és molt

més profunda. Si la crítica sap donar solucions, encara és més demolidora. Crec que cal avançar en la seriositat de les coses; així com abans, com deïem, vivíem en un món amb un ofici per a cada problema, ara hi ha massa la idea que tothom pot fer de tot, i això no és veritat, tothom té les seves habilitats. Les arts poden treballar molt per conscienciar i preparar la gent per als salts que vindran, per a les successives sotragades.

I seguint per aquí, a diferència d'alguns artistes que t'han interessat molt com Cy Twombly o el mateix Fontana, en l'obra dels quals es percep una expressivitat molt viva i una ferida molt oberta, en la teva obra el drama humà s'hi manifesta d'una altra manera, no?

Jo soc una persona que tenia tots els números per tenir una infància molt dura, tot i que me l'he passada bé. Però gràcies a les dificultats familiars, al fet que el meu pare abandonés la família, vaig poder viure dos mons, el del meu pare i la seva dona, que era impressionant (ella era d'una família noble i culta però republicana, i Franco els va llimar vius); i el de la meua mare, que sempre va estar pendent que tornés el meu pare. El món de la meua mare, amb aquella convicció, també era impressionant; la recordo vestida de blanc, amb botes i paraigua blanc, un dia que va nevar... Com deïa abans, tota la Girona de la meua infància era impressionant; les ombres que feien a terra els pocs llums que hi havia, per exemple al carrer del Carme, en una època en què als nens ens amenaçaven dient que vindrien uns homes que ens robarien la sang... La Girona d'uns senyors que arreglaven paraigües, d'altres que transportaven el gel; de les pageses de plaça que venien els matons de drap, draps que l'endemà havies de tornar.

Dels parracaires amb burros i carros, dels regidors mudats amb espasí per les fires i festes, i en què tothom es tractava de vostè. Tot això també està dintre del reconcentrat de la meua pintura, és tot allò que he conceptualitzat.

Després d'una trajectòria com la teua, jo diria que no hi ha dubte que ets un pintor molt reconegut i reconeixible en el panorama artística català; però tanmateix, potser per a molta gent la teua obra és també enigmàtica: pot ser fascinant de veure però no és fàcil trobar la clau per entrar-hi. Com veus la relació del públic amb la teua obra?

La visió i comprensió de les obres és només un problema de sensibilitats, hi ha gent que semblaria que no hi tenen cap interès i que hi queden com atrapats. Una pintura també ha de ser un mirall on tu et vegis, i que et projecti. Hi ha gent que veu això i hi veu moltes coses, mentre que altres discuteixen sobre si està ben composta o no, si està ben pintada o no, però no veuen res.

Arran d'aquesta exposició, t'has plantejat què passarà amb el teu llegat material de cara al futur?

Jo, de fet, encara tinc l'obsessió que soc un nen que juga. No em plantejo allò que té a veure amb el patrimoni, ni penso en mode retrospectiu. M'agradaria que quan jo no hi sigui es deixi una part de les meves peces a la ciutat, tot i que tinc la impressió que la ciutat ha fet poc per mi. Però tampoc li he demanat res. ***

Encara tinc
l'obsessió que soc
un nen que juga.

Girona Cultura

www.girona.cat/cultura

 [twitter/@cultura_gi](https://twitter.com/cultura_gi)

 facebook.com/GironaCultura

 youtube/GironaCultura

Ajuntament de Girona

Diputació de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura